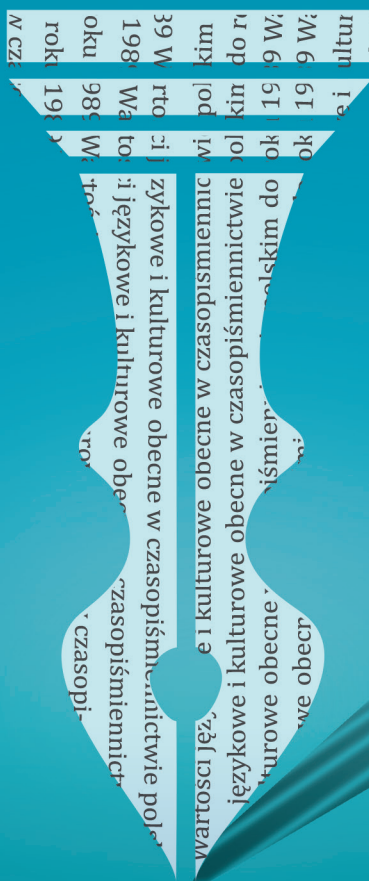

PRACE AKSJOLOGICZNE
Język / Literatura / Kultura

Redakcja naukowa Monika Kaczor i Anastazja Seul

WARTOŚCI
JEZYKOWE
I KULTUROWE
obecne w czasopiśmiennictwie
polskim po roku 1989

UNIwersytet Zielonogórski

PRACOWNIA BADAŃ NAD AKSJOLOGIĄ
W JEZYKU I KULTURZE

**Wartości językowe i kulturowe
obecne w czasopiśmiennictwie polskim
po roku 1989**

PRACE AKSJOLOGICZNE
JĘZYK – LITERATURA – KULTURA

TOM 2

**Wartości językowe i kulturowe
obecne w czasopiśmiennictwie polskim
po roku 1989**

REDAKCJA NAUKOWA
MONIKA KACZOR I ANASTAZJA SEUL

Zielona Góra 2021

Rada Wydawnicza

Andrzej Pieczyński (przewodniczący), Andrzej Bisztyga, Bogumiła Burda,
Eugene Feldshtein, Beata Gabryś, Magdalena Gibas-Dorna, Jacek Korentz, Tatiana Rongińska,
Franciszek Runiec (sekretarz)

UNIWERSYTET
ZIELONOGÓRSKI

Recenzent

Iwona Benenowska

Redakcja

Izabela Bohdanow

Korekta

Beata Szczeszek

Projekt okładki

Wincenty Czwartos

Redakcja techniczna

Jolanta Karska

© Copyright by Uniwersytet Zielonogórski
Zielona Góra 2021

ISBN 978-83-7842-427-7

Oficyna Wydawnicza Uniwersytetu Zielonogórskiego

65-246 Zielona Góra, ul. Podgórna 50, tel. (68) 328 78 64
www.ow.uz.zgora.pl, e-mail: sekretariat@ow.uz.zgora.pl

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie	7
Joanna Gorzelana , „Poznaj Swój Kraj”. O wartości poznawczej i innych wartościach w miesięczniku krajoznawczo-turystycznym	11
Beata Grochala , Sport czyni ludzi lepszymi – o wartościach w czasopiśmie „Olimpionik”	27
Violetta Jaros , Częstochowa – aksjologiczny obraz miasta promowany w miesięczniku „Jasne, że Częstochowa”	37
Monika Kaczor , „Grzechy rzucają długie cienie”. Co myślimy, używając słowa grzech w dyskusjach publicznych (na przykładzie „Tygodnika Powszechnego”)	57
Małgorzata Karczewska , This is the end, my only friend <i>Tomasza Beksińskiego</i> wizja świata i (anty)wartości w felietonie <i>Fin de siècle</i>	73
Laura Polkowska , Profile sprawiedliwości we współczesnej prasie opinii	91
Anastazja Seul , Wartości sakralne jako przeciwwaga ideologizacji szkoły w czasopiśmie „Polonistyka” w latach 1991-2015	105
Monika Szymańska , Wybrane wykładniki intensywności cechy określanej przymiotnikiem piękny w prasie codziennej po 1989 roku. Analiza korpusowa	129
Katarzyna Węgorowska , Kilka uwag o bezcennych świadectwach kulturowego dziedzictwa ludowego zwerbalizowanych w dwutygodniku „Polskie Stroje Ludowe” z lat 2012-2013 (refleksje dialektologa-lingwokulturologa)	145
Noty o Autorach	169
Indeks nazwisk	171

WPROWADZENIE

Aksjologia, pozostając domeną filozofii, budzi zainteresowanie przedstawicieli różnych dyscyplin – zwłaszcza humanistycznych i społecznych. Świat wartości obecny był w kulturze od zarania dziejów – obecny jest także i dziś. Świadectwem tej obecności jest także współczesne czasopiśmiennictwo.

W obecnym tomie wydanym w serii: „Prace Aksjologiczne. Język. Literatura. Kultura” kontynuujemy temat przedstawiony poprzednio (*Wartości językowe i kulturowe obecne w czasopiśmiennictwie polskim do roku 1989*, red. nauk. Joanna Gorzelana, Monika Kaczor, Anastazja Seul, Zielona Góra 2018) i prezentujemy artykuły odnoszące się do publikacji, które ukazały się po 1989 roku. Czas transformacji ustrojowej i lata późniejsze to okres, w którym w polskim społeczeństwie doszły do głosu różne propozycje aksjologiczne. Dla wielu z nich znalazło się miejsce w czasopismach analizowanych przez autorów niniejszego tomu.

* * *

Joanna Gorzelana z Uniwersytetu Zielonogórskiego przedstawia wartości zawarte w czasopiśmie „Poznaj Swój Kraj”. Przekonuje, że analizowany miesięcznik krajoznawczo-turystyczny niesie wiele wartości poznawczych odnoszących się do polskiej kultury i krajobrazu, a także wartości estetyczne i etyczne. Autorka zwraca też uwagę na stylistyczne cechy języka, gdyż one także mają wymiar aksjologiczny, w myśl zasady *docere, delctare, movere*.

Beata Grochala z Uniwersytetu Łódzkiego waloryzuje pozytywnie zjawisko sportu, analizując czasopismo „Olimpionik”. Jest to darmowy periodyk wydawany od 2010 roku przez Polski Komitet Olimpijski. Jego odbiorcami są zarówno dzieci i młodzież, jak i nauczyciele i wychowawcy. Autorka artykułu opiera się na słownikowej definicji wartości, wedle której wartością jest „zbiór cech i zasad godnych naśladowania, szanowanych w jakichś kręgach i przekazywanych z pokolenia na pokolenie” (WSJP). Beata

Grochala przybliży czytelnikom wartości poznawcze, które łączą się ze sportem, zwraca też uwagę na tradycyjnie rozumiane wartości humanistyczne, a wśród nich znaczenie harmonii między pięknem ciała i pięknem ducha. Z przedstawionych przez Autorkę analiz aksjologicznych wynika, że zaangażowanie sportowe przyczynia się do podniesienia poziomu humanizacji kultury.

Kolejny tekst, napisany przez **Violetę Jaros** z Akademii Jana Długosza w Częstochowie, dotyczy aksjologicznego obrazu Częstochowy promowanego w miesięczniku „Jasne, że Częstochowa”. Autorka analizuje działania o charakterze kulturalno-rozrywkowym i społeczno-gospodarczym, które są podejmowane dla dobra miasta przez podmioty. Na podstawie artykułów zamieszczonych w miesięczniku wnioskuje, że cele rozwoju aglomeracji zostały skorelowane z odpowiednimi wartościami, które pozwolą zainspirować do działania, a także zintegrować poszczególne działania różnych miejskich podmiotów.

Inna autorka, **Monika Kaczor**, pracująca na Uniwersytecie Zielonogórskim, podejmuje problem rozumienia słowa *grzech* w dyskusjach publicznych na przykładzie „Tygodnika Powszechnego”. Celem jej artykułu jest przedstawienie funkcjonowania wyrazu *grzech* w dyskusjach publicznych na płaszczyźnie moralnej i społecznej. Grzech jest rozumiany jako stan naruszający określony porządek i przekraczający obowiązujące normy i zasady usankcjonowane prawem Boskim i ludzkim; grzechem jest świadome odejście od zasad postępowania przyjętych w danym środowisku, a także niezgodność postępowania z przekonaniami o tym, co dobre i zgodne z prawem; grzech jest przejawem błędnego działania, a w dyskursie publicznym zaliczany do antywartości.

Natomiast **Małgorzata Karczewska**, również z Uniwersytetu Zielonogórskiego, przedstawia świat widziany oczami Tomasza Beksińskiego w jego ostatnim felietonie. Ten tekst, napisany krótko przed samobójstwem autora, kończy się wymownym zdaniem: „Wszystkie te chwile przepadną w czasie, jak łzy w deszczu. Pora umierać”. Tytuł felietonu *Fin de siècle* sygnalizuje świat, w którym dokonuje się przewartościowanie wszelkich wartości. Jest to świat odejścia od tego, co dawniej było cenione przez minionie pokolenia i wyznało kierunek rozwoju kultury. Bolesnym skutkiem tych przemian aksjologicznych jest zagubienie człowieka: doświadcza on alienacji, rozczarowania i lęku przed przyszłością. Autorka artykułu podejmuje próbę spojrzenia na opisywane realia z perspektywy dwudziestu lat, które upływają od samobójczej śmierci T. Beksińskiego.

Inna autorka, **Laura Polkowska**, reprezentująca Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego, zwraca uwagę na pojęcie sprawiedliwości i ukazuje funkcjonowanie tego terminu we współczesnej prasie. Autorka posługuje się metodą profilowania, która została wypracowana przez Jerzego Bartmińskiego z lubelskiej szkoły językoznaw-

czej. W swej analizie uwzględniła różne ujęcia sprawiedliwości prezentowane przez dwa typy tygodników: liberalnych („Newsweek” i „Polityka”) oraz konserwatywnych („Do Rzeczy” i „W Sieci”). Na podstawie zebranego materiału ukazała pięć głównych sposobów rozumienia sprawiedliwości.

Z kolei **Anastazja Seul** z Uniwersytetu Zielonogórskiego, analizując artykuły z czasopisma „Polonistyka” w latach 1991-2015, przekonuje, że wartości sakralne stanowią element przeciwwagi ideologizacji szkoły. Przypomina, że od początku istnienia tego pisma (a więc w latach PRL-u) tematyka religijna była w nim nieobecna bądź marginalizowana i ukazywana w sposób tendencyjny. Tymczasem *sacrum* jest jednym z elementów współtworzących od dwudziestu wieków kulturę europejską. Literatura piękna wykorzystuje motywy biblijne, ukazuje sylwetki świętych, a problemy egzystencjalne proponuje rozwiązywać w świetle wiary. Autorka artykułu, omawiając wybrane wypowiedzi opublikowane w „Polonistyce”, uzasadnia, że wybór wartości sakralnych stoi w opozycji wobec każdej ideologii totalitarnej.

Monika Szymańska z Polskiej Akademii Nauk w Warszawie swą uwagę kieruje na tę wartość, jaką jest piękno. Przedstawia niektóre wykładniki intensywności przymiotnika *piękny*, jakie obecne są w prasie codziennej po 1989 roku. Autorka śledzi funkcjonowanie przymiotnika *piękny* w trzech typach konstrukcji, które współtworzy wraz z gramatycznymi oraz leksykalnymi wykładnikami intensywności. Monika Szymańska bierze pod uwagę następujące trzy typy konstrukcji: formy gradualne przymiotnika *piękny*, jego połączenia ze zgramatyzowanym intensyfikatorem *bardzo* oraz połączenia z przysłówkami stopnia. Autorka zestawia dystrybucję określonych konstrukcji w części korpusu językowego obejmującej teksty prasy codziennej z ich dystrybucją w całym korpusie. To pozwala dostrzec uwypuklenie pewnych właściwości analizowanego przymiotnika uwidaczniające się w tekstach prasowych.

Katarzyna Węgorowska, pracująca na Uniwersytecie Zielonogórskim, przybliży czytelnikom wartości kulturowe obecne w czasopiśmie, któremu patronował Zespół Pieśni i Tańca „Mazowsze”. Wskazuje na wiele elementów, które stanowią integralny, konstytutywny komponent polskiej tradycji. Należą do nich m.in. ludowe artefakty, regionalni artyści, specyfika rodzimych gwar i dialektów. Autorka przedstawia także rolę różnych instytucji i organizacji, które dbają o to, aby „ocalić od zapomnienia” polską kulturę wsi.

* * *

Ten wielość autorów reprezentujących różne środowiska akademickie przekonuje, że tematyka aksjologiczna, ukazywana z różnych punktów widzenia i oświetlana za pomocą rozmaitych metod badawczych, zasługuje na refleksję naukową.